

UDK [635.05](#)

QAYROG`OCH (*Ulmus Uzbekistanica drop*) DARAXTINING KURTAKLARINI UYG`ONISH MUDATLARI

Erkinaliyeva Sug`diyona Elyorjon qizi

Quryozov Izzatbek Rajabovich

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti talabasi

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti Agranomiya
kafedrasida katta o`qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi **Qayrog`och (*Ulmus uzbekistanica Drop.*)** — O`zbekistonning tog`oldi va vodiy hududlariga xos bo`lgan qadimiy barg to`kuvchi daraxt turi bo`lib, vegetatsiya davrida kurtaklarining uyg`onishi muhim fenologik bosqich hisoblanishi, kurtaklarning uyg`onish muddati, daraxtning sog`lig`i, joylashgan joyi (ekspozitsiya), tuproq tarkibi va harorat rejimi to`g`risida ma`luot berib o`tiladi.

Kalit so`zlar: Qayrog`ochdoshlar, qayrog`och, qurg`oqchilik, tuproq, sho`rlanish.

Аннотация: В тезис даны сведения о древнем листопадном виде вяза узбекском (*Ulmus uzbekistanica Drop.*), произрастающем в предгорьях и долинах Узбекистана, о важном фенологическом этапе его развития – пробуждении почек в период вегетации, о продолжительности пробуждения почек, о здоровье дерева, его местоположении (экспозиции), составе почвы и температурном режиме.

Ключевые слова: Песчаные дюны, песчаные дюны, засуха, почва, засоление.

Annotation: This thesis describes the ancient deciduous tree species of the *ulmus uzbekistanica Drop.*, which is native to the foothills and valleys of Uzbekistan. The awakening of its buds during the growing season is considered an important phenological stage, and provides information on the duration of bud awakening, the health of the tree, its location (exposure), soil composition, and temperature regime.

Keywords: *Ulmus uzbekistanica*, ulmus, drought, soil, salinity.

Qayrog`och (*Ulmus uzbekistanica Drop.*) – qayrog`ochdoshlar oilasiga mansub, daraxt o`simlik turkumiga kiradi. Ko`p turlari Osiyo va Janubiy Evropada keng

**«EKOLOGIYA VA ATROF MUHIT MUHOFAZASI
MUAMMOLARI VA ULARNING INNOVATSION YECHIMLARI»
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya**

tarqalgan. Bu tur Markaziy Osiyoda tarqalganligi sabab turkiston qayrog'ochi deb atalgan. Mart–aprel oylarida barglari yozilgunga qadar gullaydi. Gullari ikki jinsli, mevalari aprel–may oylarida pishadi. Urug'lari bir necha kundan so'ng unib chiqish qobiliyatni yo'qotadi [1,2]. Qurg'oqchilikka, tuproqning sho'rlanishiga va tabiatning boshqa noqulayliklariga bardoshli. Barglari butun, teskari tuxumsimon, nosimmetrik, barglarini chetlari to'mtoq tishli. Mevasi pardasimon qanotchali. Shox–shabbasi siyrak, oval yoki sharsimon dumaloq. Yosh mayda shoxlari palaksimon uzun, pastga osilib turuvchi [3,4] (1 – rasm).

1 – rasm. Qayrog'och (*Ulmus uzbekistanica* Drop.) daraxti

Ulmus uzbekistanica Drop. (Qayrog'och) daraxtining kurtaklanish vaqtlari haqida mavjud ilmiy kuzatuvlar quyidagicha: Xorazim viloyati Urganch shaharida UrDu hududida kuzatuv ishlari boshlangan (1 – jadval).

1 – jadval

Daraxt nomi	Qayrog'och (<i>ulmus uzbekistanica drop</i>)
Kuzatuv sanasi	22.03-29.03
Kurtaklarning uyg'onish muddatlari	
Nazoratda	25.03
Bog'da	23.03
Ko'chada	22.03
O'rtacha	23.03

«EKOLOGIYA VA ATROF MUHIT MUHOFAZASI
MUAMMOLARI VA ULARNING INNOVATSION YECHIMLARI»
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya

Bu jadvalda berilgani bo'yicha qayrog'och daraxtining kurtaklarini uyg'onishini nazorat qilish bir hafta davom etdi. 23.03 sanada boshlanib 29.03 sanada tugatildi. Kuzatuv ishlari natijasida qayrog'och daraxtining kurtaklanshi joylashgan hududiga ko'ra turli kunlarda kurtaklari uyg'ondi, bu to'g'risida ma'lumootlar qisqacha va tushunarli qilib jadvalashtirildi [5,6,7].

XULOSA *Ulmus uzbekistanica* 'Drop' navining kurtaklari odatda bahor boshlarida, mart oyi oxiri yoki aprel oyi boshida uyg'onadi. Bu muddat o'simlikni parvarish qilish, kasalliklardan himoya qilish va agrotexnik tadbirlarni belgilash uchun muhim

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.Q.Qayimov. "Aholi yashash joylarini ko'kalamzorlashtirish".-T: "Fan va texnologiya", 2012.
2. A.A.Axmedov "O'zbekistonda manzarali daraxtlar va butalar"- Toshkent: Fan, 2002.
3. Xodjaev N.N. "Dendrologiya asoslari".-Toshkent: Fan 1994
4. To'raev B.T. Ergashev M. "Biologiya: O'simliklar ekologiyasi va geografiyasi". -Toshkent: Fan va texnologiya, 2018
5. Xudoyberganov Q."Xorazm viloyati iqlimining o'ziga xos xususiyatlari" O'zbekiston geofani, 2020
6. Baxtiyorovich, M. N. (2021). Effect of humidity and irrigation indicators on the biopotential of local trees in the conditions of Khorezm region. *Formation of psychology and pedagogy as interdisciplinary*.
7. Маткаримов, Н. Б. (2022). Экологическая оценка влияния факторов структуры почв на биометрические параметры местных деревьев на территории Хорезмской области Узбекистана. *Universum: химия и биология*, (5-1 (95)), 31-36.